

17.1.2023

Maa- ja metsätalousministeriö

kirjaamo.mmm@gov.fi

Asia: Lausuntopyyntö 10.1.2023, VN/525/2023

Valtiokonttorin lausunto koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi määräaikaisista maatalouden ja vesiviljelyn kustannuksista

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi määräaikaisista maatalouden ja vesiviljelyn kustannuksista. Kustannustukea maksettaisiin avomaan maatalous- ja puutarhakasvien viljelyssä käytettäville lannoitteille sekä maataloudessa ja vesiviljelyssä käytetylle sähköenergialle. Kustannukset maksettaisiin EU:n komission tiedonantoon 2022/C 426/01 perustuvien valtiontukien väliaikaisten Ukraina-kriisipuitteiden perusteella. Lakiesityksen mukaisesti tuen toimeenpanosta vastaavana valtionapuviranomaisena toimisi Valtiokonttori. Tämän johdosta Valtiokonttori lausuu asiassa seuraavaa:

Yleistä:

Esitettävien määräaikaisten kustannustukien tarkoituksena on tukea maatalouden alkutuotantoa ja vesiviljelyä tuotannon jatkuvuuden ja huoltovarmuuden turvaamiseksi tilanteessa, jossa tuotannon kannattavuus ja yritysten maksuvalmius ovat heikentyneet lannoitteiden ja sähkön hintojen nousun seurauksena.

Valtiokonttori on kolmen edeltävän vuoden aikana toimeenpannut koronapandemian vaikutusten lieventämiseksi tarkoitettuja yritysten kustannustukia sekä sittemmin Ukrainan sotatilanteen aiheuttaman äkillisen polttoaineiden hinnan nousun johdosta myönnettyjä polttoainetukia. Kyseisten kustannustukien toimeenpanossa keskeisinä elementteinä pidettiin korvauksien haun helppokäyttöisyyttä ja päätösten nopeutta. Tämän mahdollisti hyvin suunniteltu sähköinen hakuprosessi sekä selkeät korvauserusteet. Tarvittavaa lainsäädäntöä valmisteltaessa huomioitiin toimeenpanon vaatimukset halutun lopputuloksen saavuttamiseksi. Valtiokonttori pitää mainittujen elementtien huomioimista myös nyt suunnitteilla olevien maataloutta ja vesiviljelyä koskevien tukimuotojen kannalta keskeisinä. Lakiesityksen yrityksiin kohdistuvia vaikutuksia käsittelevän kappaleen 4.2 mukaisesti esitetyt tuet voisivat kohdistua sähkötuen osalta noin 5000-6000 tuen saajaan ja lannoitetuen osalta enimmillään noin 25 000-30 000 tuen saajaan. Jotta esitetyt tuet on mahdollista myöntää niitä tarvitseville yrityksille mahdollisimman nopeasti tuen haun avauduttua, tuen myöntämisen kriteereitä sääntelevän lainsäädännön on välttämätöntä tukea mahdollisimman pitkälle automatisoitavissa olevaa tuen myöntämisen prosessia.

Esitettyjen tukimuotojen toimeenpano edellyttää Valtiokonttorilta ennakkollista vaurautumista, jotta erityisesti tuen toimeenpanon mahdollistamat tietojärjestelmätoteutukset ehditään toteuttaa ja testata ennen tuen haun avautumista. Toimeenpanoprosessi edellyttää lisäksi uusia henkilöstökrytointeja sekä



17.1.2023

henkilöstön perehdyttämistä. Valtiokonttorilla on toteutettavana kevään 2023 aikana myös muita samoihin tietojärjestelmiin kohdistuvia kriittisiä kehittämistöitä, minkä vuoksi kehitys- ja muutostöitä ei ole mahdollista suorittaa lyhyellä varoitusajalla. Tämän johdosta Valtiokonttori pitääkin erityisen tärkeänä, että esitettäviä kustannustukia koskevat tuen myöntämisen lopulliset kriteerit ovat selvillä hyvissä ajoin helmi-maaliskuun 2023 aikana. Näin Valtiokonttorin olisi mahdollista avata tukien hakuprosessi suunnitellusti kesäkuussa 2023.

Yksityiskohtaiset kommentit:

Tuen soveltamisalaa koskevan lain ensimmäisen pykälän mukaisesti tukea myönnettäisiin maatalouden tai vesiviljelyn alalla toimiville yrityksille huomioiden tuen oikeusperustana olevien Ukraina-kriisipuitteiden ja EU:n valtioneuvoston asettamat reunaehdot. Lisäksi hallituksen esityksen yleisperusteluiden kapaleessa 2.5 on käsitelty Ahvenanmaan maakunnan asemaa sen lainsäädäntövaltaan kuuluvien asioiden osalta. Esitettävää lakia ei sovellettaisi Ahvenanmaan maakunnassa. Huomioiden hallituksen esityksestä ilmenevä kokonaisuus, Valtiokonttori pitää lain soveltamisalaa koskevaa sääntelyä toimeenpanon ja tukimuotoja koskevan viestinnän näkökulmasta selkeänä.

Tuen saajia koskeva tarkempi sääntely sisältyy esitettävän lain kolmanteen pykälään. Kustannustukea olisi mahdollista myöntää ensinnäkin ammattimaiselle maatalouden harjoittajalle, jolle on myönnetty tukivuodelta 2022 tiettyjä laissa tarkemmin määriteltyjä maatalouden tukia. Valtiokonttorin käsityksen mukaan kyseisistä tuen piiriin tarkoitetuista ammattimaisista maataloudenharjoittajista on mahdollista saada tieto Ruokaviraston rekisteritietoihin pohjautuen, mikä sujuvoittaa tuen hakuprosessia ja mahdollistaa tuen piiriin kuuluvien yritysten määrittämisen pitkälti viranomaistietoihin perustuen. Tämän voidaan katsoa edistävän myös toimeenpanon riskienhallintaa. Koska kustannustukien myöntäminen on olennaisesti sidottu 3 §:ssä säädettyjen kriteerien täyttymiseen, Valtiokonttori pitää tärkeänä kyseisen määritelmän riittävää kattavuutta tavoiteltuun tuensaajajoukkoon nähden. Kustannustukea olisi mahdollista myöntää lisäksi ammattimaisille vesiviljelijöille, mikäli kyseisestä toiminnasta syntyvä liikevaihto ylitti viimeisenä päättyneenä tilikautena arvonlisäverolain 3 §:n 1 momentissa säädetyn 15 000 euron määrän. Kyseisistä tuen piiriin tarkoitetuista toimijoista ei Valtiokonttorin käsityksen mukaan ole saatavilla ammattimaisia maataloudenharjoittajia vastaavia viranomaistietoja. Ottaen kuitenkin huomioon vesiviljelyä harjoittavien yritysten vähäinen kokonaismäärä, ei tämä kuitenkaan muodosta käytännön haasteita toimeenpanoprosessin sujuvuudelle. Vastaavasti niiden toimijoiden määrä, jotka olisivat oikeutettuja hakemaan esitettyjä kustannustukia laissa säädetyn tuetun toiminnan hallintaoikeuden siirtymisen perusteella, voidaan olettaa olevan siinä määrin vähäinen, ettei myöskään tästä muodostu estettä tukimuodon tehokkaalle toimeenpanolle.

Esitettävän lain neljännessä pykälässä säädettäisiin tuen myöntämisen yleisistä edellytyksistä. Tuen hakijalla tulee olla yritys- ja yhteisötunnus (Y-tunnus). Valtiokonttori pitää esitettyä vaatimusta tuen toimeenpanoa koskevan toteutuksen kannalta välttämättömänä. Esimerkiksi esitettävän lain 7 §:ssä säädettyjä tuen myöntämisen esteitä koskevien tietojen vastaanottaminen muilta viranomaisilta edellyttää käytännössä Y-tunnusta. Lisäksi pykälässä säädettäisiin EU:n Ukraina-kriisipuitteiden mukaisista tukien enimmäismääristä. Enimmäismääriä tarkasteltaisiin konsernitason tasolla. Lakiteknisenä huomiona Valtiokonttori toteaa, että



17.1.2023

esitettävässä 4 §:n 2 momentissa viitataan nyt enimmäismäärien osalta 1 momentin 3 kohtaan, kun viittaus tulisi Valtiokonttorin käsityksen mukaan koskea 1 momentin 2 kohtaa.

Esitettävän lain viidennessä pykälässä säädettäisiin sähkön kustannustuen määräytymisperusteista ja vastaavasti kuudennessa pykälässä lannoitteiden kustannustuen määräytymisperusteista. Valtiokonttori toteaa, että tuen määräytymisperusteina käytettävät määrä- ja hintatiedot perustuvat tukea hakevien yritysten tukihakemuksella esittämiin tietoihin. Tehokkaan toimeenpanoprosessin takaamiseksi esitettyjä tietoja on mahdollista todentaa laajemmin vasta jälkikäteisin tarkastustoimenpitein. Lannoitteiden kustannustukea on tarkoitettu myöntävän vain tiettyjen laissa määriteltyjen maa- ja puutarhakasvien avomaan peltoviljelyssä käytettävien teollisesti valmistettujen lannoitteiden perusteella. Valtiokonttori huomauttaa, että myös kyseisistä tuensaajajoukkoa mahdollisesti rajaavista tekijöistä on mahdollista saada tieto lähtökohtaisesti vain tukea hakevilta yrityksiltä itseltään. Esitettävä 5 § pitää sisällään velvoitteen vähentää yritykselle määräytyvästä sähkön kustannustuesta muun lain perusteella samoista kustannuksista maksetun tuen. Valtiokonttorin käsityksen mukaan kyseisellä tuella tarkoitetaan hallituksen esityksessä eduskunnalle takautuvasti maksettavasta sähköhyvityksestä tarkoitettua kuluttaja-asiakkaille myönnettävää tukea. Kyseistä tukimuotoa koskeva lakiesitys on niin ikään lausuntokierroksella. Toimeenpanoprosessin sekä tukimuotoa koskevan viestinnän selkeyttämiseksi Valtiokonttori esittää, että hallituksen esityksessä kuvattaisiin mahdollisuuksien mukaan vielä tarkemmin sähkön kustannustuesta vähennettäväksi tarkoitettua muuta tukea. Yleisesti Valtiokonttori pitää tuen määräytymisperusteita sekä esitettyjä tuen laskentakaavoja verrattain selkeinä ja katsoo, että kyseisten kriteerien perusteella myös tuen hakeminen on mahdollista toteuttaa yrityksille yksinkertaiseksi. Kyseisten kriteerien mukaisia tukia haettaisiin Valtiokonttorilta lähtökohtaisesti sähköisesti.

Tuen myöntämisen esteistä säädettäisiin lain seitsemännessä pykälässä. Kyseiset kriteerit vastaavat Valtiokonttorin aiemmin toimeenpanemissa kustannustuissa säädettyjä kriteereitä. Valtiokonttori saisi tiedot kyseisistä tuen myöntämisen esteinä pidettävistä verotukseen liittyvien velvoitteiden laiminlyönneistä samoin kuin yrityksen saneeraus- tai konkurssitiedon suoraan Verohallinnolta. Menettely tukee tehokasta tuen sähköistä toimeenpanoa.

Esitettyjen kustannustukien toimeenpano perustuu olennaisesti eri viranomaislähteistä saataviin yksiselitteisiin ja rakenteellisiin tietoihin, mitä voidaan pitää nopean ja sujuvan toimeenpanon kannalta merkityksellisenä. Esitettävän lain yhdeksäs pykälä käsittää säädökset Valtiokonttorin tiedonsaantioikeuksista tuen toimeenpanon kannalta tarpeellisiin tietoihin. Valtiokonttori on tunnistanut toimeenpanon vaatimia tietotarpeita erityisesti Ruokaviraston ja Verohallinnon hallinnoimien tietojen osalta, mutta pitää tärkeänä, että sillä on mahdollisuus myös muiden viranomaistietojen hyödyntämiseen, mikäli kyseisiä tietotarpeita havaitaan esimerkiksi tukijärjestelmätoteutuksen yhteydessä. Valtiokonttori katsoo esitetyn pykälän tukevan toimeenpanoa myös tästä näkökulmasta katsottuna.



17.1.2023

Lopuksi:

Hallituksen esityksen kappaleessa 4.2 on käsitelty esityksen vaikutuksia viranomaisiin. Valtiokonttori toteaa esitettyjen kustannustukien toimeenpanosta aiheutuvan Valtiokonttorille 5,2 miljoonan euron lisämäärärahan tarve. Tästä 2,2 miljoonaa euroa on tietojärjestelmäkustannuksia ja 1,4 miljoonaa euroa palvelutuotannon osuutta sekä 1,6 miljoonaa euroa kustannustukien toimeenpanoon varautumista.

Lakiesityksen mukaisesti kustannustukia olisi haettava Valtiokonttorilta 31 heinäkuuta 2023 mennessä. Tuet tulee myöntää viimeistään 31.12.2023, mikä on myös tukien oikeusperustana olevien Ukraina-kriisipuitteiden voimassaolon päättymisajankohta. Lain esitetään tulevan voimaan mahdollisimman pian. Valtiokonttori toteaa aloittavansa tuen toimeenpanoa koskevat valmistelutyöt helmimaaliskuun 2023 aikana. Mikäli tuen myöntämisen kriteereihin ei kohdistu olennaisia muutoksia, Valtiokonttori katsoo, että esitettyjä kustannustukia koskeva haku olisi mahdollista avata yrityksille kesäkuun alussa 2023.

Toimialajohtaja

Liisa Räsänen

Palvelupäällikkö

Tuomo Yliluoma

